

PORTRET

De totstandkoming van een biografie, een praktisch voorbeeld : Isidore Levêque (1868-1922)

Luc Peiren, wetenschappelijk medewerker (AMSAB)

Ons artikel over het socialistisch municipalisme in het vorig nummer van AMSAB-Tijdingen illustreerden wij met een foto van Isidore Levêque, een nobele onbekende in de historiografie van de socialistische beweging van ons land, die in 1895 verkozen werd tot gemeenteraadslid van Brussel en in 1903 tot gemeenteraadslid van Sint-Gillis.

Het eerste spoor van deze man vonden we eerder toevallig. Zijn naam stond vermeld in een "databank" uit 1911 van de Brusselse politie, met anarchistische militanten in ons land rond de eeuwwisseling (Etat nominatif des individus connus comme professant des opinions anarchistes. Stadsarchief Brussel, Politiearchief, doos 209, farde VIII, 52 p.). Daarin wordt hij omschreven als "*un anarchiste, péreureur meetinguiste d'un ton arrogant*". Iets verder in zijn beoordeling door de Brusselse politie wordt ook vermeld dat hij gemeenteraadslid van Brussel was geweest, waarmee meteen de link gelegd kon worden naar de Belgische Werkliedenpartij (BWP). Dit deed vermoeden dat Levêque als lid van de Socialistische Jonge Wacht (SJW) in de jaren '90 van vo-

rige eeuw vaak in kringen (allicht antimilitaristische) vertoefde waar SJW'ers en anarchisten elkaar ontmoetten.

Dit vermoeden werd bevestigd door Jan Moulaert, in zijn werk over de geschiedenis van het Belgisch anarchisme, waarin hij het verband legt tussen de Brusselse SJW en de hoofdstedelijke anarchisten rond de antimilitaristische problematiek. Sommige SJW-groepen noemden zichzelf daarbij bijvoorbeeld Revolutionaire Jonge Wacht (RJW). Vooral de SJW-afdelingen van Brussel en Sint-Gillis stonden redelijk dicht bij de anarchisten. Hun activiteiten werden dan ook aangekondigd in de toenmalige pers van de Brusselse anarchisten die uitgenodigd werden om te komen spreken op SJW-meetings⁽¹⁾.

Isidore Levêque was rond 1893 inderdaad **secretaris van de Brusselse SJW**. In die hoedanigheid vertegenwoordigde hij tussen 16 en 23 augustus 1891 de nationale federatie van de SJW op het Brussels congres van de Tweede Internationale. Op het BWP-congres van 1893 legde hij een tweevoudige motie voor waaruit zijn revolutionair gedachtegoed en zijn antiparlementarisme

bleken. In zijn eerste motie stelde hij dat de definitieve overwinning van het socialisme enkel via de revolutionaire weg kon gerealiseerd worden. In zijn tweede motie, over de antimilitaristische actie, wou Levêque dat de antimilitaristische propaganda zou gevoerd worden op de wijze die Ferdinand Domela Nieuwenhuis, in zijn aanwezigheid, had vooropgesteld op het Brussels congres van de Tweede Internationale in 1891.

Emile Vandervelde reageerde op deze moties op de volgende wijze: "*Au fond vous n'êtes que des anarchistes et vous n'osez pas le dire*"⁽²⁾. Als een socialistisch voorman als Vandervelde zich al zo cru uitliet over Isidore Levêque, dan kan men in feite ook begrip opbrengen voor de verwarring bij de Brusselse politie over deze figuur.

In de "databank" van de Brusselse politie over de anarchisten in de hoofdstad stond voorts ook nog een verwijzing naar Levêques dossier (nummer 4.145) bij het "**Bureau des Etrangers**", dat samen met het politiearchief gedeponneerd werd in het Brussels stadsarchief.

In dat dossier vonden we een zestal krantenknipsels en één politieverlag over Isidore Levêque die ons heel wat leerden over zijn privéleven en zijn activiteiten in de jaren '90 van vorige eeuw tot en met de algemene staking van 1893 en de gevolgen ervan voor Levêque zelf.

Uit deze gegevens blijkt dat hij door zelfstudie zijn diploma van hoger middelbaar onderwijs behaalde om vervolgens leraar te worden aan een Brusselse gemeenteschool (allicht te Sint-Gillis).

Daarna was zijn studiehonger nog niet gestild en kon men hem zeer geregeld in de Koninklijke Bibliotheek te Brussel vinden. Als leraar verdiende Isidore Levêque (in 1893) 1.800 frank per jaar, een wedde waarmee hij zijn hele familie onderhield.

Isidore Levêque was in het Brusselse uiteraard zeer actief tijdens de staking voor het algemeen stemrecht van 1893. Op 13 april 1893 viel hij zelfs Minister van Staat Charles Woeste aan, gaf hem een klap in het aangezicht, waardoor deze op de grond viel.

Volgens zijn eigen versie van de feiten (die door Woeste bevestigd werden) had hij Woeste enkel bij de kraag gegrepen en hem stevig door mekaar geschud. Daarna was hij met het pistool in de aanslag weggevlucht om zelfmoord te plegen, maar eens terug bij zinnen gaf hij uiteindelijk zijn pistool aan een omstander om zich vervolgens over te geven aan de politie⁽³⁾.

Ondanks dit alles werd Levêque veroordeeld tot een gevangenisstraf van 18 maanden⁽⁴⁾ en verloor hij zijn betrekking als leraar.

Na één jaar kwam Isidore Levêque al vrij (19 mei 1894). Onmiddellijk na zijn vrijlating (die door de overheden met een paar uren vervroegd werd om een socialistische optocht te vermijden) begaf hij zich naar het Brussels Volkshuis waar men 's avonds een feest te zijner ere organiseerde. Op dit feest beloofde Camille Standaert hem werk in de Brusselse coöperatieve La Maison du Peuple. Ferdinand Hardijns op zijn beurt nodigde Levêque uit voor een korte vakantie in Gent waarbij hij dan de nieuwe installaties van Vooruit zou kunnen bekijken⁽⁵⁾.

Ook de Brusselse SJW organiseerde voor Levêque (en voor de eveneens uit de gevangenis ontslagen Victor Ernest) een feest op 2 juni 1894. Beiden kregen daarbij een mooi ingebonden exemplaar van Marx' *Das Kapital*⁽⁶⁾.

Kort daarop trouwde Isidore Levêque met Sylvie Sermon (16 juni 1894), bij wie hij reeds een kind had. Daarna ging hij inderdaad aan de slag als bediende (boekhouder) in het Brussels Volkshuis. Volgens het verslag van de Brusselse politie (in het dossier) had Isidore Levêque zijn anarchistische ideeëngoed in de gevangenis achtergelaten: "*il ne s'occupe que des intérêts du parti socialiste. On ne le voit plus en compagnie d'anarchistes.*"⁽⁷⁾.

De wending in zijn gedachtengoed was al duidelijk merkbaar op het **BWP-congres van 14 en 15 april 1895** te Antwerpen waar hij, tijdens de discussie over het al dan niet uitroepen van een nieuwe (algemene) staking naar aanleiding van de nieuwe, voor de BWP nadelige, gemeentelijke kieswet het volgende stelde: "*Nous entrons dans la*

Isidore Levêque (tweede rij, tweede van links) tussen een groep Brusselse socialisten

phase parlementaire. C'est fini avec la grève générale". Ook met betrekking tot de antimilitaristische actie liet hij het initiatief aan de BWP-fractie in het parlement, maar deze moest zich volgens hem daarbij wel houden aan een radicaal standpunt: *"Le compagnon Levêque est d'accord avec Volckaert; que nos députés prennent pour devise: pas un homme, pas un sou d'augmentation pour le régime militaire"* ⁽⁸⁾. Emile Vandervelde ging hiermee niet akkoord omdat hij een regime van militaire dienstplicht voorstond ter vervanging van de loting.

In datzelfde jaar stond Isidore Levêque ook op de gemeenteraadslĳst van de BWP te Brussel (november 1895). Ondanks deze "loi des quatres infâmies" werden de verkiezingen in de hoofdstad voor de BWP een succes. De partij haalde 4 van de 16 verkozen gemeenteraadsleden met een mandaat van 8 jaar en 4 van de 15 verkozen gemeenteraadsleden met een mandaat van 4 jaar. Voorts verkreeg de BWP nog eens 4 gemeenteraadsleden via de verkiezingen voor de bijkomende gemeen-

teraadsleden.

Zo had de BWP in de hoofdstad uiteindelijk een 12-koppige fractie in een gemeenteraad waar de liberalen met 15 raadsleden de grootste partij waren. De katholieken hadden net als de BWP 12 verkozenen. De liberalen zouden uiteindelijk het college van burgemeester en schepenen vormen omdat zowel de socialisten als de katholieken zich bij de verkiezing van de schepenen onthielden.

In heel de Brusselse agglomeratie had de BWP in 1895 uiteindelijk een 40-tal verkozenen.

Isidore Levêque werd verkozen op de lijst van verkozenen met een mandaat voor 4 jaar. Toen op 16 december 1895 een Brusselse federatie van socialistische gemeenteraadsleden werd opgericht, vormden Isidore Levêque en Victor Serwy (beiden als secretaris) het bureau van de stichtingsvergadering van deze federatie dat vanaf 1896 maandelĳks samenkwam. In datzelfde jaar stond Isidore Levêque zijn mandaat af aan Camille Standaert.

Uit ander biografisch onderzoek wisten we intussen ook al dat Isidore Levêque als vertaler deel had uitgemaakt van het eerste bureau (30 juni 1898) van de Syndicale Kommissie (SK) van de BWP. In die hoedanigheid werkte hij al eens mee aan het Korrespondentieblad van de SK waarin af en toe een vertaling van zijn hand verscheen. In het aprilnummer 1906 van dit blad vinden we overigens zijn foto met erboven "Isidore Levêque, traducteur". Er staan van zijn hand overigens ook een 1-meiproep en een artikel over het verkrijgen van de 8-urendag door de arbeiders van Melbourne, hetgeen doet vermoeden dat Levêque vooral Engelse vertalingen maakte.

Dit vermoeden wordt bevestigd door het feit dat Isidore Levêque ook Engelse teksten vertaalde voor een paar coöperatieve tijdschriften.

Vermits hij bediende was bij de Brusselse coöperatieve Maison du Peuple, keken we ook na of er aan hem werd gerefereerd in het biografisch handboek van Victor Serwy over de coöperatieve beweging in ons land. Daarin werd vermeld dat Levêque uiteindelijk boekhouder werd van de coöperatieve (1899) en meerdere buitenlandse coöperatieve congressen bijwoonde. Hij zou tevens een brochure hebben geschreven over de Engelse coöperatie⁽⁹⁾, maar hierover vonden we geen bibliografische referenties.

Via een andere historiek van de coöperatieve beweging in België, van de hand van Louis Bertrand⁽¹⁰⁾, konden we bovenstaande gegevens met betrekking tot Isidore Levêque verder uitdiepen. Zo verving hij in 1899 Romain Van Loo als boekhouder van La Maison du Peuple. Nog later werd

hij commissaris van de beheerraad van de Fédération des Sociétés Coopératives Belges. In die hoedanigheid nam hij deel aan verschillende internationale coöperatieve congressen.

In een herdenkingsbrochure van 1907 van La Maison du Peuple⁽¹¹⁾ staat Isidore Levêque vermeld als hoofd van de boekhoudkundige dienst. Nog vóór de Eerste Wereldoorlog werd hij in die functie vervangen door André Huysens die later medeoprichter was van de socialistische bank CODEP.

Levêque stierf kort na de oorlog.

Deze biografie moet als voorlopig beschouwd worden omdat een aantal gegevens eventueel nog nauwkeuriger moeten worden uitgeplozen. Zo zouden we in de gemeentebladen van Brussel en Sint-Gillis verdere opzoekingen kunnen doen naar eventuele interventies van Isidore Levêque in de respectievelijke gemeenteraden.

Via de gegevens van de burgerlijke stand van dezelfde gemeenten zouden we preciesere gegevens kunnen vinden over zijn geboorte- en sterfdatum.

Allicht zullen we ook bijkomende gegevens over hem kunnen vinden in de archieven van het Parket-Generaal die zich in het Algemeen Rijksarchief te Brussel bevinden.

Los van deze officiële bronnen wordt de reconstructie van de levensloop van Brusselse militanten van tweede of derde rij, zoals Isidore Levêque, ook sterk bemoeilijkt door het feit dat er jammer genoeg, praktisch geen Brusselse, socialistische archieven meer zijn.

(1) J. Moulart, Rood en zwart. De anarchistische beweging in België 1880-1914, Leuven, Davidsfonds, 1995, p. 148.

(2) Id., p. 148.

(3) Deze gebeurtenis staat ook kort vermeld in G. Deneckere, Sire, het volk mort. Collectieve actie in de sociale geschiedenis van de Belgische Staat, 1831-1940, Gent, Doctoraal proefschrift, 1994, deel VI, Socialistische arbeidersbewegingen, p. 704.

(4) Le Peuple, 30 april 1893.

(5) Le Peuple, 21 mai 1894.

(6) Le Peuple, 4 juin 1894.

(7) Politieverlag van 22 juni 1894, Stadsarchief Brussel (SAB), Bureau des Etrangers (BE), dossier Isidore

Levêque, n° 4.145.

(8) Parti Ouvrier Belge. Compte Rendu du XIe Congrès Annuel tenu à la Salle du Werker à Anvers les 14 et 15) avril 1895, Bruxelles, Imprimerie-Lithographie Veuve D. Brismée, 1895, p. 43 en p. 60.

(9) V. Serwy, La coopération en Belgique, deel IV : La vie Coopérative. Dictionnaire Biographique, Bruxelles, Les Propagateurs de la coopération, 1952, p. 189.

(10) L. Bertrand, Histoire de la Coopération en Belgique. Les Hommes. Les Idées. Les Faits, Bruxelles, Dechenne, 1902-1903, 2 vol., 725 p.

(11) La Maison du Peuple de Bruxelles 1882-1907. Souvenir du XXVme anniversaire, Bruxelles, imprimerie Dezadaleere et Wenseleers, s.d., m.p.